

گهنج و روانگه ی سیاسی

له هه ریمی کوردستان

ژماره ی گهنجان

1,727,903

رێژه ی گهنجانی

29-15 سال

له هه ریمی کوردستان

28%

ئه گهر مافی دهنگدان هه بیته، به شداریی ده که ی؟

به ئی

72.7%

نه خیر

27.3

دهنگ به چ لایه نیکی

سیاسی ده ده ی؟

به به تالی ده نگم داوه

3.65

جولانه وه ی نه وه ی نوئ

5.08

لیستی به کیتی نیشتمانی کوردستان

6.83

نامه وئ دهنگی خۆم ئاشکرا بکه م

33.02

لیستی پارته دیموکراتی کوردستان

49.37

تاراده یه ک خراپتر ده بیته

2.1

تاراده یه ک باشتر ده بیته

16.0

وه ک خۆی ده بیته

16.3

باشتر ده بیته

30.9

خراپتر ده بیته

34.7

پیتوایه ره وشی

سیاسی کوردستان

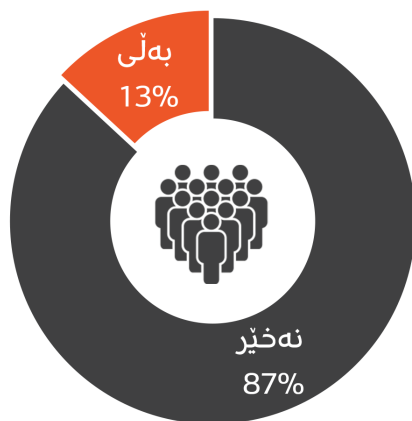
له داها توودا چۆن

ده بیته؟

3 روانگه‌ی گهنجان بو به‌شداری سیاسی

1.3. تیروانینی گهنجان بو ریڭخراوه‌کان و پارتە سیاسییه‌کان

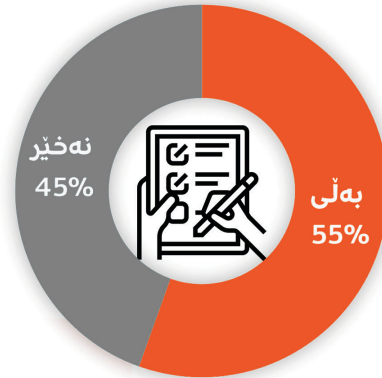
له هه‌رئمی کوردستان، هاوشیوه‌ی ئه‌و ئاراسته‌یه‌ی که له ئه‌وروپا هه‌یه، به‌شداری گهنجان له چالاک‌ی و ریڭخراوه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی زیادیکردووه. به‌شیوه‌یه‌ک که‌وا به‌پێی ته‌نجامی راپرسییه‌که، ریزه‌ی 86.9% گهنجان پێشتر به‌شداری هه‌یچ چالاکیه‌کی ریڭخراوه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی و پارتە سیاسییه‌کانیان نه‌کردووه. ئه‌مه له‌نیو گرووی (15-24) سالییدا 91% بووه، که ده‌ریده‌خات دوورکه‌وتنه‌وه‌یه‌کی به‌کجار زۆر له‌ نیوان گهنجان و پارتە سیاسییه‌کان و ریڭخراوه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نییدا هه‌بووه، به‌لام له‌ وه‌لامی ئه‌و پرسپاره‌ی که ئایا له‌ماوه‌ی 12 مانگی رابردوو، به‌شداری چالاک‌ی ریڭخراوه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی و پارتی سیاسیت کردووه، ریزه‌ی 55.5% گهنجان گوتووینانه که به‌شداری چالاکیه‌کی ریڭخراوه‌کان و پارتە سیاسییه‌کانیان کردووه. لێره‌شدا زۆرتین ریزه‌ی به‌شداری له‌ چالاک‌ی پارتە سیاسییه‌کان له‌ ئیداره‌ی سه‌ربه‌خۆی گهرمیان و زۆرتین ریزه‌ی به‌شداری گهنجان له‌ ریڭخراوه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی له‌ ئیداره‌ی سه‌ربه‌خۆی راپه‌رین به‌ ریزه‌ی 100% بووه. هه‌روه‌ها، ئه‌وه‌ی جیگه‌ی سه‌رنجه، ئه‌و ریزه‌ی زۆره‌ی به‌شدارینه‌کردن له‌ پێشتردا، که زیاتر له‌ سنووری پارێزگای سلێمانی و هه‌له‌بجه و ئیداره‌ سه‌ربه‌خۆکانی راپه‌رین و گهرمیان بووه که ریزه‌ی سه‌رووی 90% بووه، به‌لام له‌

ئایا پێشتره‌یچ به‌شداری چالاک‌ی ریڭخراوه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی و پارتە سیاسییه‌کانت کردووه؟

12 مانگی رابردوودا ئه‌وه گۆرانی به‌سه‌ردا هاتووه. ئه‌و 44.5% گهنجان که گوتووینانه به‌شداری چالاک‌ی ریڭخراوه‌ی و پارتە سیاسییه‌کان ناکهن، هۆکاری جیاوازیان بو‌ ئه‌و بپاره‌ی خۆیان باسکردووه. به‌ریزه‌ی 44% گوتووینانه

روانگهی گهنجان له ههریمی کوردستان - 2023

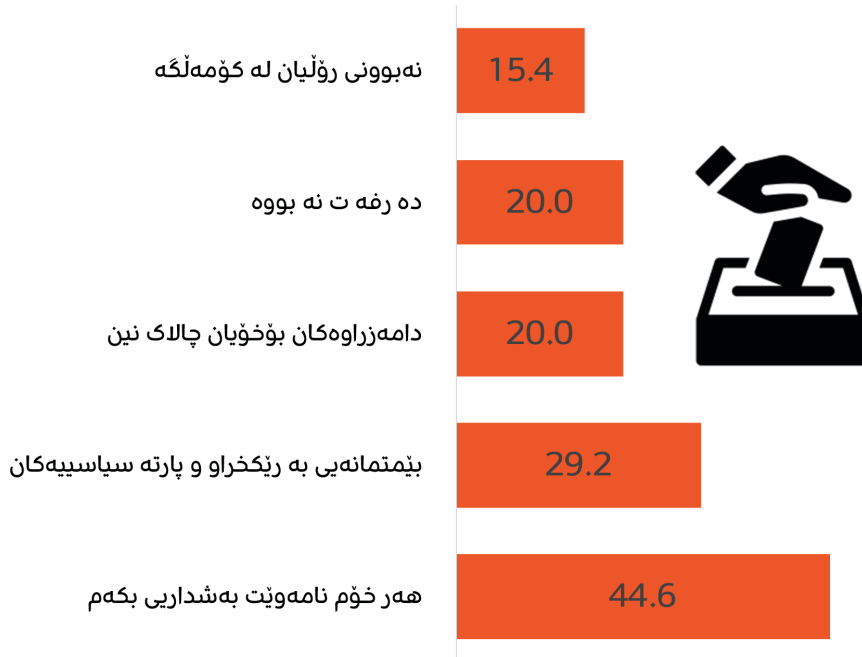

له ماوهی 12 مانگی رابردوو به شداریی هیچ چالاکیهی کردوو؟

که ههر نایانهوئیت به شداری بکهن و ریزهی 29% یشیان متمانهیان به ریکخراو و پارتیه سیاسییهکان نییه. له نیو ئه و گرووپه دا له ئیداره ی سهر به خۆی راپه پین، به ریزهی 100% متمانه به ریکخراو و پارتیه سیاسییهکان نییه و ریزهی 50% ی ئه و گهنجانه ی هه له بجه ش بره وایان وایه که وا له بهر نه بوونی رۆلی پارت و ریکخراوه کان له کۆمه لگه، ئه وانیش روویان تیناکهن.

به پێی راپرسییه کی یه کیتی ئه ورووپا (2022) له باره ی گهنج و به شداریی سیاسی، به شداری نه کردنی گهنجان یاخود چالاکنه بوونیان ته گهره یه کی سهره کییه بو دیموکراسی. بو نمونه به پێی راپرسییه که ریزهی خوار 5% گهنجانی ته مه ن (15-29) سال گوتوو یانه که خۆیان وه ک ئه ندامی پارتی سیاسی ده بینن، ریزهی خوار 10% یش به شداریی چالاکیه سیاسی و خۆپیشاندانه بی موله ته کانیا ن کردوو.

هۆکاره کانی به شداری نه کردن

2.3. به‌شداریکردن له هه‌لبژاردن

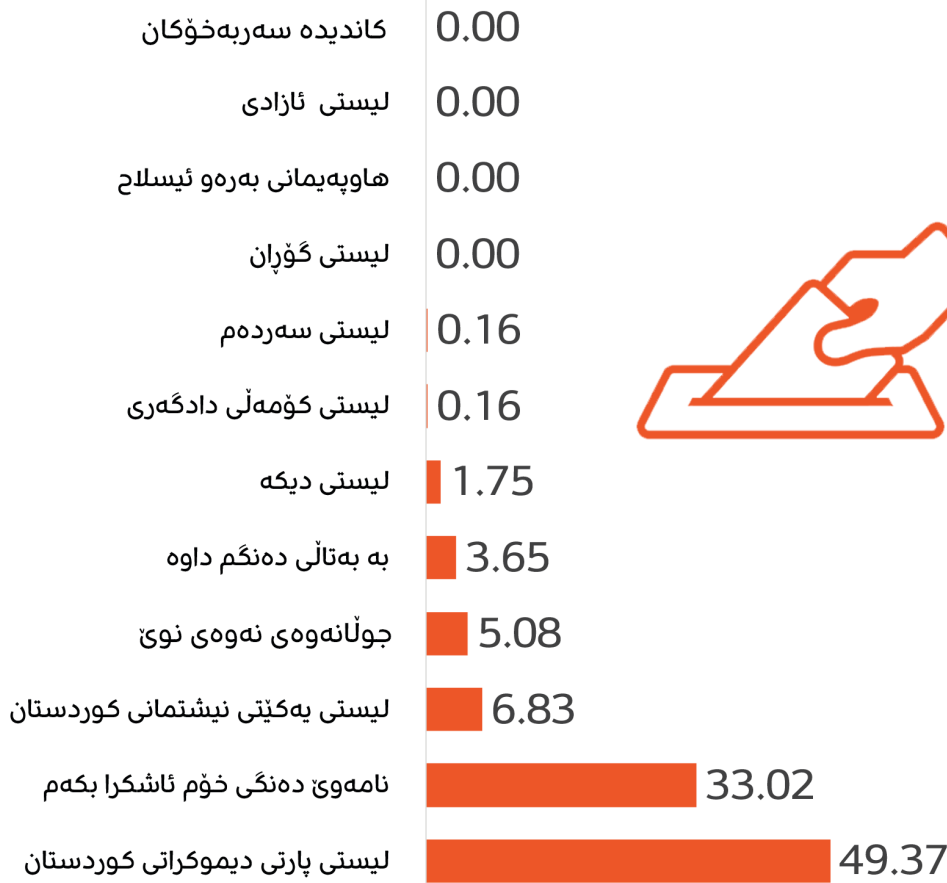
له‌رووی به‌کاره‌یانی مافی ده‌نگدانه‌وه، ریژه‌ی 72.7% گه‌نجانی به‌شداربوو له‌سه‌ر ئاستی هه‌ریمی کوردستان ئاماژه‌یان به‌وه کردوو که ئه‌گه‌ر مافی ده‌نگدانیان هه‌بیت، ئه‌وا به‌شداریی ده‌کن. له‌کاتی‌کدا 27.3% گوتوو‌یانه به‌شداری ناکه‌ین. ئه‌مه‌ش له‌کانیک‌دایه که ریژه‌ی گشتی به‌شداریکردنی خه‌لک له‌هه‌لبژاردنه‌کانی پێشوودا له‌ئاستیکی زۆر نزم‌تردا بووه. ئه‌م ریژه‌یه‌ش له‌سه‌رووی ریژه‌ی گشتی به‌شداریکردنی خه‌لک له‌دوایین هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی کوردستان که 59% بوو. هه‌روه‌ها نزیکه‌ی 30% یه‌ش زیاتره له‌ریژه‌ی به‌شداریکردنی گشتی خه‌لک له‌هه‌لبژاردنه‌که‌ی ساڵی 2021 ی په‌رله‌مانی عێراق. هه‌روه‌ها به‌رزبوونی ژماره‌ی گه‌نجان له‌هه‌ریمی کوردستان واده‌کات که روۆلی ئه‌وان له‌هه‌لبژاردنه‌کانی داها‌تووی هه‌ریمی کوردستاندا په‌کلاکه‌ره‌وه‌بیت. هه‌روه‌ها، ئه‌م ئاراسته‌یه‌ی خواستی گه‌نجان بوو به‌شداریکردن ته‌نیا په‌یوه‌ست نییه به‌هه‌ریمی کوردستانه‌وه، بوو نمونه‌خواستی به‌شداریی گه‌نجان له‌هه‌لبژاردن بوو په‌رله‌مانی ئه‌وروپا له‌ماوه‌ی نیوان 2014 بوو 2019، له‌نیو گرووی ته‌مه‌ن 16-24 ساڵدا به‌ریژه‌ی 14% زیادیکردوو.

هه‌ر به‌پێی ئه‌نجامه‌کان، کچان و ژنانی گه‌نج له‌هه‌ریمی کوردستان زۆر زیاتر له‌کوپان و پیاوانی گه‌نج حه‌زیان له‌ده‌نگدان و به‌شدارییه له‌هه‌لبژاردن. ئه‌وان به‌ریژه‌ی 77.9% هه‌وه، 8.5% له‌ریژه‌ی ئه‌و کور و پیاوانه‌ زیاترن که حه‌ز ده‌کن به‌شداری له‌هه‌لبژاردن بکه‌ن ئه‌گه‌ر مافی ئه‌و کاره‌یان هه‌بیت.

به‌رزترین ئاستی خواستی به‌شداریکردنی گه‌نجان له‌ئیداره‌ی سه‌ربه‌خۆی سو‌رانه به‌ریژه‌ی 98%، به‌دوای ئه‌ویشدا زاخو به‌86% و هه‌ولیر 79.5% دیت. که‌مترین خواستی به‌شداریکردنیش له‌ئیداره‌ی سه‌ربه‌خۆی گه‌رمیانه به‌48.8% و به‌دوای ئه‌ویشدا پارێزگای سلێمانی به‌52.3% دیت. ئه‌و ریژه‌یه له‌هه‌له‌بجه 59.5% و له‌ئیداره‌ی سه‌ربه‌خۆی راپه‌رینیش 63.3% بووه. به‌گشتی خواستی به‌شداریکردنی گه‌نجان له‌شاره‌ گه‌وره‌کاندا که‌متره له‌شوینه‌کانی دیکه و ئه‌و ریژه‌یه‌ش 71.3% ی ژینگه‌ی شارنشین به‌78.2% ی گوندنشین بووه.

له‌سه‌ر ئاستی هه‌ریمی کوردستان، 33% ی گه‌نجان گوتوو‌یانه نایانه‌وئ ده‌نگه‌کانیان ئاشکرا بن له‌وه‌67% ی که ده‌نگه‌کانی خۆیان ئاشکرا کردوو، ریژه‌ی 49.4% پارتی، 6.8% یه‌کیتی و 5.1% یه‌ش نه‌وه‌ی نوێیان هه‌لبژاردوو. باقی پارتی سیاسییه‌کانی دیکه‌ش ریژه‌یه‌کی ئه‌وتو‌یانه نه‌هیناوه که پێده‌چیت به‌شیکی زۆری ده‌نگه‌ره‌کانی جارانیان له‌ریزی ئه‌و 33% دا بن که نایانه‌وئ ده‌نگیان ئاشکرا بکه‌ن یان له‌نیو ئه‌وانه بن که جارێ نایانه‌وئ به‌شداری له‌هه‌لبژاردن بکه‌ن.

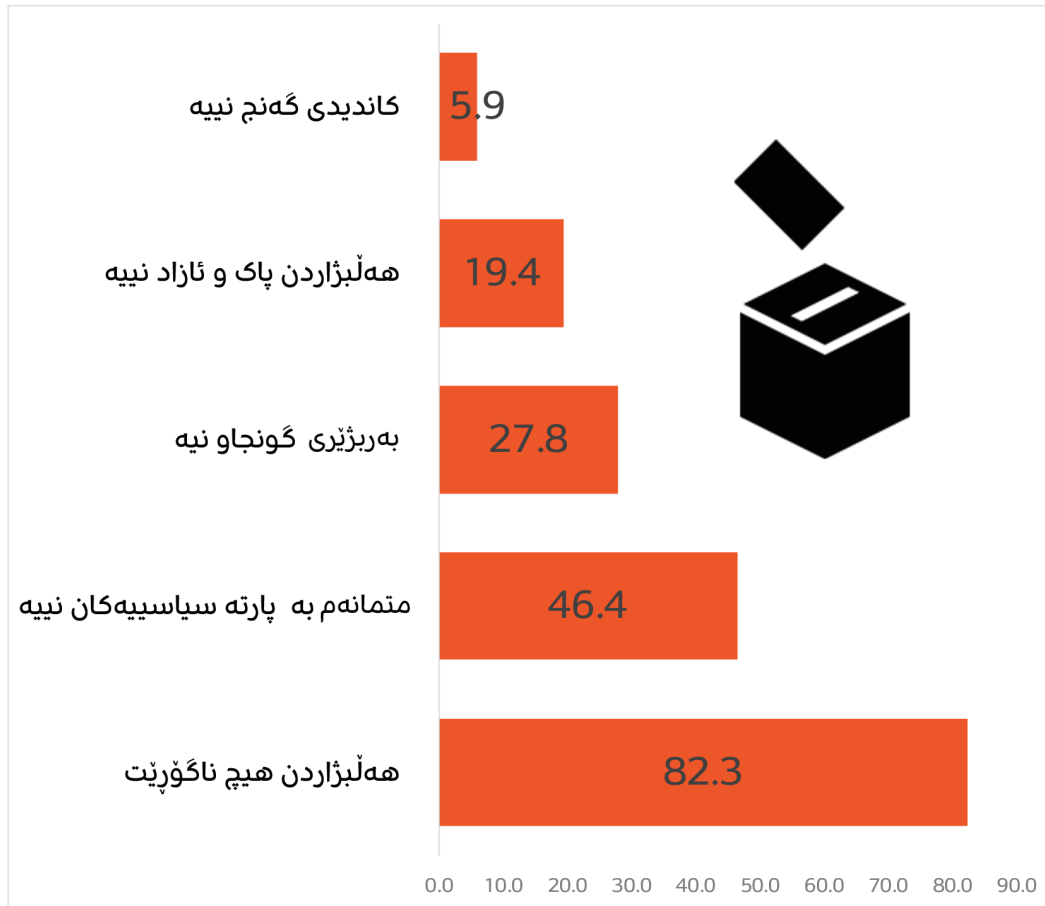
دهنگ به چ لایه‌نیکی سیاسی ده‌دهی؟

تێبینی: لیستی پارته‌ی سیاسییه‌کان له‌سه‌ر بنه‌مای دوایین هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی کوردستان دانراوه

له‌وانه‌یه‌ به‌رزیه‌ی ئەم ریزه‌یه‌ی ده‌نگی پارته‌ی بو ده‌نگی ئیداره‌ی سهربه‌خۆی زاخو و سووران بگه‌رپه‌وه‌ که ریزه‌ی نزیکه‌ی 90% بووه. به‌پێی ئەنجامه‌کان پارته‌ی که‌متر له‌ نیوه‌ی ده‌نگی گه‌نجان له‌ هه‌ولێر ده‌بات و دواتریش له‌ گه‌رمیان 19% و له‌ سلێمانیش 6.6% ده‌نگه‌کان ده‌بات. له‌ سه‌ر ئاستی هه‌ریمی کوردستان به‌کیتی 6.8% ده‌نگی گه‌نجان ده‌بات، به‌رزترین ریزه‌ی ده‌نگه‌کانیشی له‌ ئیداره‌ی سهربه‌خۆ راپه‌رین بووه که 22.6% بووه. دوای ئەوه‌ش 19.8% ده‌نگی گه‌نجان سلێمانی و 14.3% گه‌رمیان و 9.1% هه‌له‌بجەش ده‌بات. به‌رزترین ریزه‌ی ده‌نگی نه‌وه‌ی نوێ له‌ هه‌له‌بجەوه‌ دیت که به‌ گشتی ریزه‌ی 5.1% گه‌نجان هه‌ریمی کوردستانی بردووه. له‌ هه‌له‌بجە 36.4% گه‌نجان نه‌وه‌ی نوێیان هه‌لبژاردووه. دوای ئەویش له‌ گه‌رمیان 14.3% و له‌ سلێمانی 9.9% و له‌ هه‌ولێر 2.8% و له‌ ده‌وکیش 2.5% ده‌نگی گه‌نجان بو نه‌وه‌ی نوێ ده‌روات.

هۆکاره کانی به شداریی نه کردن له ههلبژاردن

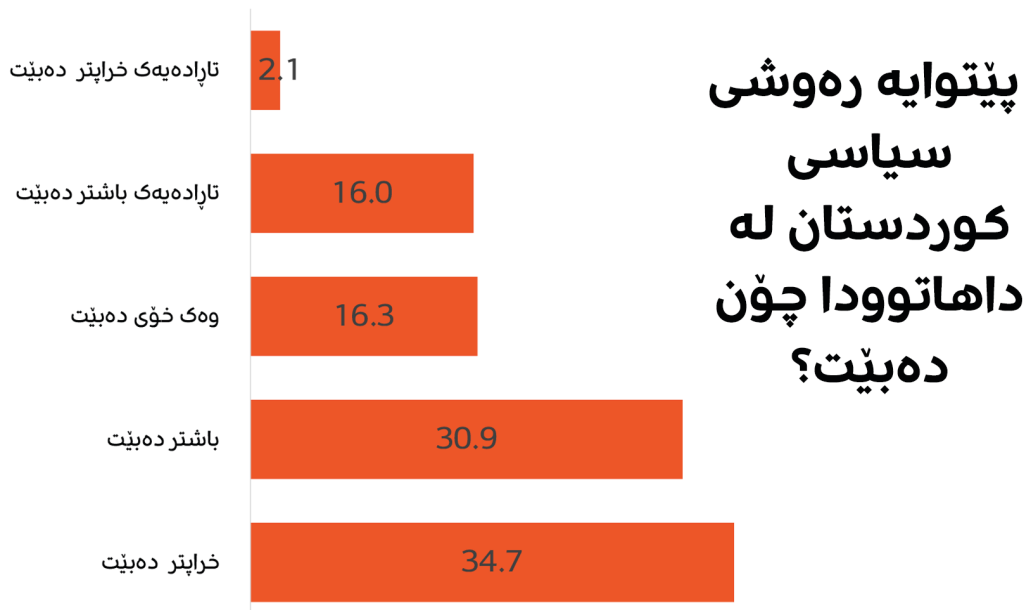
ههلبهت نابى ئهوه مان بیر بچیت که 33% گه نجان ئاماژه یان به وه کردوو که نایانه ویت دهنگه کانیان ئاشکرا بکهن. ئه مهش به واتای ئه وه دیت که له هر سى گهنجیک، په کیکیان دهنگی نه یو یستوو دهنگی خو ی ئاشکرا بکات، به رزترینی ئه وانەش که نه یانویستوو دهنگه کانیان ئاشکرا بکهن له پارێزگای سلیمانی به 57.1%، دواتریش ههولیر به ریزه ی 46.5%، راپه رین به ریزه ی 45.2% و پاشان هه له بجه به ریزه ی 27.3% بووه. ههروه ها، ئه وه ی جیکه ی سه رنجه که هیچ گهنجیک ئاماده نه بووه دهنگی خو ی به کاندیدی سه ربه خو بدات، به لام 3.7% گوتوو یانه به به تالی دهنگ ده دات.

له نیو ئه وانە ی گوتوو یانه به شداریی ههلبژاردن ناکه ین و 27.3% ی گه نجان، ریزه ی 82.3%

روانگه‌ی گه‌نجان له هه‌ریمی کوردستان - 2023

ئامازیه‌یان به‌وه‌کردوو که هه‌لبژاردن هیچ ناگۆرپیت، ریزه‌ی %46.4 یش متمانه‌یان به پارتی سیاسییه‌کان نییه. به‌رزترین ریزه‌ی ئه‌و گه‌نجانیه‌ی که له‌به‌ر بئ متمانه‌یی به پارتی سیاسییه‌کان به‌شداری له هه‌لبژاردن ناکهن له ئیداره‌ی سه‌ربه‌خۆی سووران به‌ریزه‌ی %100 بووه. که‌میی متمانه به پارتی سیاسییه‌کان له نیو ئه‌و گه‌نجانیه‌ی که ده‌نگ ناده‌ن، له دوا‌ی سووران له راپه‌رین %72.2، له زاخۆ %66.7 و له هه‌له‌بجه‌ش %53.3 بووه. هه‌روه‌ها %27.8 گه‌نجان له‌سه‌ر ئاستی هه‌ریمی کوردستان رایان وابوو که به‌ربژیری گونجاو نییه و ریزه‌ی %19.8 رایان له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا بووه که هه‌لبژاردنی پاک و ئازاد نییه بۆیه به‌شداری ناکهن.

هه‌روه‌ها، له‌رووی ره‌گه‌زی، گرووپی ته‌مه‌ن و ژینگه‌ی دانیش‌توانه‌وه روانگه‌یه‌کی هاوبه‌ش له‌باره‌ی به‌شدارینه‌کردن له هه‌لبژاردن له نیو ئه‌و گرووپییه‌ی که ده‌نگ ناده‌ن هه‌یه. هه‌موویان به‌ریزه‌ی سه‌روو %80 ئامازیه‌یان به‌وه‌کردوو که هه‌لبژاردن هیچ ناگۆرپیت.

له‌باره‌ی ره‌وشی سیاسی هه‌ریمی کوردستان له داها‌توودا، به‌گشتی ریزه‌ی %36.8 ی گه‌نجان رایان وابوو که خراپتر ده‌بیت، به‌لام ریزه‌ی %46.9 رایان وابوو که وا باشتر ده‌بیت و باقییه‌که‌یشی پێیانوابوو که وه‌ک خۆی ده‌مینیته‌وه. به‌رزترین ریزه‌ی ئه‌وانه‌ی پێیانوایه که خراپتر ده‌بیت له پارێزگای سلیمانی و هه‌له‌بجه و ئیداره سه‌ربه‌خۆکانی گه‌رمیان و راپه‌رین بووه، به‌شیوه‌یه‌ک ریزه‌ی %67.3 له راپه‌رین و ریزه‌ی %66.7 له گه‌رمیان بووه. له‌کاتی‌کدا ریزه‌ی %70.7 له سووران و %50.9 له زاخۆ گوتووینانه که وا باشتر ده‌بیت.